

2XVI/58

РЪКОВОДСТВО

ЗА

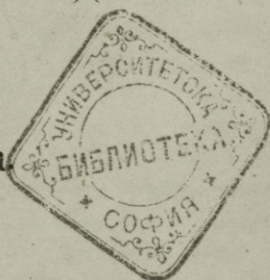
ПЪРВОНАЧАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ ВЪ ЧЕТЕНЬЕТО И ПИСАНЬЕТО

ПО

ЗВУЧНАТА МЕТОДА

ОТЪ

И. А. Ковачева

Одобрено отъ Управлението на Народното Просвѣщение
и Духовниятъ Дѣла.

Съ двѣ таблици.

ИЗДАВА КНИЖАРНИЦАТА НА ХР. Г. ДАНОВЪ

ВЪ

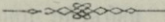
Пловдивъ, Русчукъ, Солунъ

1879.

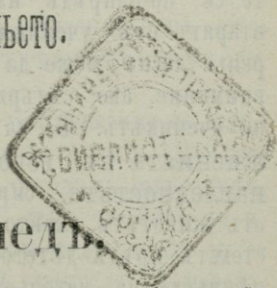

ПЪРВОНАЧАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ

ВЪ ЧЕТЕНЬЕТО И ПИСАНЬЕТО.

А. Общи погледъ.

1. Да четешъ ще рече: а) да познавашъ буквитѣ, б) да соединявашъ правилно тѣхнитѣ звукове и в) да изговаряшъ послѣднитѣ отдѣлно и накупъ.

Оттова при обучението въ читаньето е необходимо, да се вършжтъ тия работи всѣкой отдѣлно. Обаче не бива да се захваща съ показване на буквитѣ; трѣбва да се упражняватъ дѣцата най-напрѣдъ въ изговарянъето на звуковетѣ, послѣ въ соединяванъето имъ въ слогове и думи, и най-послѣ въ познаванъето на буквитѣ. Въ умѣянъето на четеньето най-напрѣдъ върви познаванъето на буквитѣ и значението имъ, но при обучението въ четеньето това останва най-послѣ; срѣдното мѣсто помежду тие два вида работи захваща трета една работа, която е собствено дала име на четеньето. Това е слиеното четенье сир. съединяванъето на звуковетѣ въ дѣйствителни звучни картини или думи.

2. И така първата работа при обучението въ четеньето е, да се научжтъ дѣцата да говоржтъ добръ, и то онова, което послѣ тѣ ще четжтъ. Но тука е думата само за чистото изговорянъе всѣкой звукъ отдѣлно; заради това ученикътъ трѣбва по-напрѣдъ да чуе отъ учителя добръ всѣкой звукъ, прѣдъ да му се покаже въ буквата, и послѣ да го изговаря, доклѣ го усвои добръ.

Разбира се, това е необходимо за чистозвучното четенье. Обаче това четенье е само ключъ на съдържанието, което е заключено въ писмото. По тая причина тука нѣма да се изговарятъ отдѣлни звукове, но ще се говоржтъ думи. Но по-

неже думитѣ добиватъ живѣ смисълъ, само когато сж свързани въ прѣдложение; заради това въ първитѣ упражнения въ говоренъето трѣбва да се захваща отъ прѣдложения, които се по-напрѣдъ изговарятъ отъ учителя и послѣ се повтарятъ отъ ученицитѣ правилно и ясно. Обаче това говоренъе лесно може да стане машинално и безъ потребното внимание, ако съдържанието му не бѣде нагледно за околното на ученикѣтъ. За да се избѣгне прочее това нѣщо, упражненията въ говоренъето трѣбва да истичатъ отъ нагледността, сир. да се зиматъ прѣдмети за говоренъе отъ животѣтъ, който окръжава дѣтето, и тие прѣдмети да стоятъ прѣдъ дѣтето или въ натура или въ картина. За умѣнянето на четенъето се иска, не само да се изговаря чистозвучно всяка дума отдѣлно, но и да се произнася тя правилно въ прѣдложението; само така тя може да се разбере. Поради това обучението въ четенъето трѣбва така да се нагласи, щото дѣцата още отъ край да привикнатъ да се упражняватъ въ него върху живото землище на нѣкое съдържание.

Обработването на говоримитѣ прѣдложения или съставци (статии) служи само затова, а) да говорятъ дѣцата гласовито, правилно и смислено онова, което ще четатъ тѣ отпослѣ, и б) да се прѣдставлява съдържанието нагледно. Заради това прѣдложенията, които упражняватъ дѣтето въ наблюдаването, разбиранъето и говоренъето, трѣбва да сж късички и да приготвяватъ само къмъ онова, което ще се чете. Но, за да се улеснява, а не затруднява четенъето отъ тия прѣдложения, никога не бива обучението въ четенъето да се свързува съ онова обучение, което има за цѣль да запознае дѣтето съ неговата окръжностъ и съ разговоръ да му съобщи полезни познания за прѣдметитѣ. Това свързуване става отпослѣ, когато се вече научи дѣтето да чете по-свободничко. За да не се губи прочее много врѣме, но да върви работата на обучението въ четенъето колку се може най-бържѣ, учителя ще се ограничава тука само съ онова, което е потребно за приготвление къмъ това обучение.

И така първоначалното обучение въ четенъето захваща съ нагледното прѣдставляване нѣкое близко на дѣтето

съдържание, за което нашият Букваръ*) съдържа потребните картини. Това съдържание се облича въ къси, определени предложения. Въ нихъ се упражняватъ дѣцата да говорятъ правилно и смислено.

3. Тука иде втората работа на обучението въ четенъето именно съединяването на отдѣлните звукове. То се приготвява така:

а) Полученото по горний начинъ предложение се разлага на отдѣлни думи, отъ които се то състои. Но тия предложения отпървемъ трѣбва да се състоятъ отъ думи, които лесно могатъ да се разпознаватъ, слѣд. не бива да има въ нихъ къси мѣстоимѣния, прѣдлози и др. т. За да се научатъ дѣцата да разпознаватъ думитѣ, учителя ги изговаря бавно, като ги означава на прѣстъетѣ си, и послѣ накарва дѣцата да ги повтарятъ по същия начинъ.

б) Щомъ се утвърдятъ до нѣкъдѣ ученицитѣ въ разпознаването на думитѣ, учителя изважда послѣднитѣ отъ предложението една по една и ги разлага на нѣхнитѣ слогове, както стана това съ предложенията.

в) Откакъ се доста улеснитъ дѣцата въ разлаганъето на думитѣ, учителя веднѣга ще мине къмъ разлаганъето на словетѣ въ звукове, или по-добрѣ, къмъ откриванъето на звуковетѣ. За тая цѣль той ще избира най-напрѣдъ думи, които иматъ слогове отъ двѣ букви (съгласна и гласна). Обаче това разлаганъе трѣбва да служи само за приготвление къмъ съединяването на звуковетѣ въ слогове и думи. Това е четенъе безъ букви, сир. четенъе на звуковетѣ по слушанъе.

4. Сега иде третата работа на обучението въ четенъето, именно показването на звучнитѣ знакове или буквитѣ, съ които по старата или, така да се рече, буквената метода се захващаше веднѣга. Понеже се четатъ звукове, а не букви, и понеже изговарянъето, разлаганъето и съединяването на звуковетѣ и думитѣ е природно приготвление къмъ четенъето; заради това е оправдана само

*) Български Букваръ по звучната метода и прѣ. отъ И. А. Ковачова. Второ издание, 1879 год.

звучната метода а не буквената. Четенъето на звуковете или звукованието ще върви постъпенне, сир. ще се правятъ упражнениа най-напрѣдъ съ по-леснитъ съединения (комбинации) на звуковетъ, а послѣ съ по-мжчнитъ. Но редомъ ще се варди за общо правило, а) да се улесняватъ звучнитъ съединения още прѣди четенъето на буквитъ, б) да се избиратъ таквие слокове, отъ които могатъ да се направятъ думи, и в) докль се четжтъ отдѣлни само думи, да се оживляватъ тѣ съ посочване на прѣдметътъ, съ съединяването имъ въ прѣдложения и прч.

5. Откакъ дадохме главнитъ черти за обучението въ четенъето, ражда се питае: а) печатаното писмо, или ржкописното трѣбва да се чете по-напрѣдъ? б) кога се захваща първото и кога се свързва съ него второто? в) ако се захване четенъето съ ржкописното писмо, кога трѣбва да се мине къмъ печатното?

Да върви четенъето ржка за ржка съ писанъето, това е прието сега изобщо за най-целесъобразно. Само начинитъ могатъ да бжджтъ различни; именно: а) могатъ да се четжтъ показанитъ букви най-напрѣдъ въ печатната имъ форма, подиръ въ ржкописната и тогава веднѣга да се пишжтъ; б) могатъ да се четжтъ показанитъ букви най-напрѣдъ въ ржкописната имъ форма, послѣ веднѣга въ печатната; в) най-послѣ може да се чете и пише само ржкописното писмо, докль се свършжтъ вситъ букви, и тога да се мине къмъ печатното. Послѣднитъ два начина принадлежжтъ на така нарѣчената ржкописна метода, а първий се нарича печатна метода. Ние и двѣтъ метоти подвъргнахме на опитъ, обаче само първата излѣзе най-напрѣдъчна, и то най-више оний начинъ, по който само ржкописното писмо работи до едно врѣме.

Когато четенъето става по-напрѣдъ на ржкописното писмо, тога се написватъ на църната дъска отдѣлнитъ букви, слокове и думи, които трѣбва да се четжтъ. Щомъ се тука приготвжтъ въ показанитъ букви, дѣцата се упражняватъ по-натамъ въ нихъ по ржкописното писмо на букваря. А откакъ се изкара така четенъето на ржкописното писмо, веднѣга се минува къмъ четенъето на печатаното писмо въ букваря.

Б. Постепененъ вървежъ на упражненіята по Букваря.

І. Приготовление къмъ четенъето и писанъето.

По-горѣ казахме, че дѣцата трѣбва да се запознахтъ по-напрѣдъ съ распознаванъето на думитѣ, послѣ съ разлаганъето на отдѣлни думи въ слокове и най-послѣ съ откриванъето на звуковетѣ. Оттова и приготвлението къмъ четенъето и писанъето се дѣли на три периода: 1) распознаванъе на думитѣ, 2) разлаганъе на думитѣ въ слокове, и 3) откриванъе на звуковетѣ.

1. Распознаванъе на думитѣ.

1. Упражнения въ говоренъето. Тия упражнения ще се приспособляватъ по-вечето на тие прѣдмети, които се срѣщатъ въ това годишно врѣмя, когато се приематъ нови ученици въ училището. Учителя влиза въ разговоръ съ ученицитѣ за тие прѣдмети и занимава способноститѣ имъ съ названието на прѣдметитѣ и прч., и съ повтарянъето на казаното въ кѣси, но пълни прѣдложения. Може да става разговоръ и за прѣдметъ, който се срѣща въ картинитѣ на букваря; тога учителя ще се разговаря съ ученицитѣ за тоя прѣдметъ, като разглежда съ тѣхъ заедно самата картина, — и това е най-добро. Нека ни послужи за примѣрна лекция овцата, която е изображена въ 3-ий урокъ.

Учителя, държейщемъ букваря отворенъ прѣдъ ученицитѣ и посочвайщемъ на овцата, пита: Какво е това животно? Дѣцата, гледайщемъ на посоченото, отговарятъ: това животно е овца (Дѣцата може би да отговорихтъ самѣ съ една дума: „овца!“ но учителя всякога ще иска отъ нихъ отговоръ въ пълно прѣдложение). У. Изговорете това всички! Де ти А. самичкъ! И ти Б. самичкъ! (При всякой частенъ отговоръ учителя попра-

ва отдѣлни звукове, за да се учятъ дѣцата още сткрай да говорятъ правилно; на пр., казвайте: това а не тоа). У. Какъ се казва това животно? Д. това животно се казва овца (Всякой отговоръ ще се повтаря, както по-горѣ, и дружно и отдѣлно). У. Кой стои до овцитѣ? Д. Единъ човѣкъ стои до овцитѣ. У. Казвайте: единъ а не децъ; човѣкъ, а не чилѣкъ, или чоскъ. У. Какъ се казва той човѣкъ? Д. Тоя човѣкъ се казва овчаръ. У. Защо се казва той така? Д. Защото той пасе овцитѣ. У. Казвайте: той, а не тай или този; казва а не кажува или вика (На кое питанье дѣцата не могатъ да отговарятъ сами, учителя трѣбва самъ да отговори и веднѣга да накара дѣцата, да повтарятъ същото.)

2. Упражнения на ухото. Въ тия упражнения дѣцата трѣбва да се запознаватъ съ думитѣ. Отпървъ учителя ще избира измежду обработванитѣ прѣдложения такива, въ които нѣма съкратени мѣстоимения, прѣдлози и др. т., и ще ги изговаря бавно, за да могатъ ученицитѣ да забелѣжатъ всѣкоя дума отдѣлно. Дури отпослѣ ще мине той къмъ помѣннитѣ прѣдложения, и тога за улеснение на дѣцата може да се служи съ различни питання, докѣ дѣцата улучатъ мѣчно распознаваната дума. Разбира се, що не могатъ ученицитѣ да сторятъ сами, учителя трѣбва да го стори. Примѣри на форма на работата е тая:

У. Какво е това животно? Д. това животно е овца. У. Всичко, що изговори човѣкъ безъ да се спре, нарича се прѣдложение. Що изговорихъ азъ, когато ве питахъ малцѣ по-прѣди? Д. Какво е това животно. У. Спрѣхте ли се нѣгдѣ? Не! (Обикновено дѣцата, когато одобряватъ или отричатъ нѣщо, клатятъ глава или цѣкътъ съ езикъ и, това правятъ они, подражавайщемъ на по-старитѣ. Обаче учителя никога не бива да търпи такиве отговори, но всѣкога да кара дѣцата, да отговарятъ съ думи). У. Ето, това е прѣдложение. А вие какво казахте, когато ве азъ питахъ? Д. това животно е овца. У. Спрѣхте ли се нѣгдѣ? Д. Не! У. Ето и това е прѣдложение. У. И така, прѣдложение се нарича, всичко, що изговори нѣкой веднѣга, безъ да се спре. Повторете ми това, което казахъ сега! Д. Прѣдложение се нарича и прѣ. У. Дѣти И. кажи ми едно прѣдложение. Де ти Р., ако не, може И. И ти не можешъ Какво азъ правя

сега (Учителя нѣщо работи)? Д. Ти чукашъ на чинѣтъ. У. Повтори С. това което казахми сега! С. ти чукашъ на чинѣтъ. У. Спрѣ ли се нѣгдѣ? Не! У. Е що е това? С. това е прѣдложение. У. (посочвай-щемъ отново на овцата) що бѣше това животно? Д. това животно е овца. У. това прѣдложение изговоре- рете бавно така: това — животно — е — овца. Гледайте сега у мене! Когато ударѣхъ на чинѣтъ съ ржката, тога да говоритѣ (За да го разбержѣтъ дѣцата, учителя по-напрѣдъ самичѣкъ говори подирѣ всѣкое удряне съ ржката). Какво казахте сега (подирѣ първото ударяне)? Д. това. У. А сега (подирѣ второто ударяне)? Д. животно. У. Сега (подирѣ третото ударяне)? Д. е. У. А сега (подирѣ четвъртото ударяне)? Д. овца. (Тука учителя може да пита дѣцата редомъ и размѣсено, какво казаха подирѣ всѣкое ударяне. Скоро ще захванжѣтъ они да отдвожѣтъ думитѣ на всѣкое прѣдложение, и тога вече не е нужно прѣдварителното бавно говорене отъ страната на учителя, както и удрянето му съ ржака). У. това, което изговорихме подирѣ всѣкое ударяне, нарича се дума. Колко думи казахме? Д. четири. У. Коя е първата? втората? и пр. (И прѣзъ редъ учителя може да пита за всѣкоя дума. Тога той за по-лесно означава на прѣстъетѣ си всѣкоя дума отъ прѣдложението и, като мѣрдне единия прѣстъ, накарва дѣцата веднѣга да изговоржѣтъ означената дума.) Изговорете сега онѣ единжѣ вситѣ думи, по бавно! Де сега веднѣга, безъ спирање! Сега вие разбрахте, че всѣкое прѣдложение се състои отъ нѣколко думи. А да познаете, колко думи има въ нѣкое прѣдложение, трѣбва да го изговорете бавно, както видохте по-напрѣдъ.

По-нататакъ дѣцата трѣбва сами да изнамирѣтъ прѣдложения съ двѣ, три и прч. до петъ думи, споредъ означенъ брой нули на дѣската, и да ги казватъ на учителя. Това самостоятелно упражненіе ще ги улесни и утвърди много въ распознаванѣето на думитѣ.

3. Упражнения на окоето и ржката. Тука трѣбва дѣцата напрѣдъ да се запознажѣтъ съ думитѣ: дѣсно, лѣво, горѣ, долѣ, напрѣдъ, назадъ; кое се казва дѣсна ржака, дѣсно око, и прч., и съ имената на прѣстъетѣ, и прч. Подирѣ това се учжѣтъ они да сѣдатъ на чиноветѣ исправе-

ни, държейщемъ си нозѣтъ стѣмни и спуснати право надолѣ, гредитѣ издадени малцѣ на напрѣдъ, а главата права и въ потрѣбната раздалеченостъ отъ плаката; да турѣтъ плакитѣ си върху писалището паралелно (успоредно) съ края му, и да я придържватъ съ лѣвата рѣка, която легкичко лежи върху писалището рѣчи до лактътъ; да теглѣтъ грифеля (писалката) по плаката съ дѣсната рѣка, която го съналецытъ и срѣдний пѣръстъ крѣпи взаимно противоположно, а съ посочникътъ, който лѣжи протѣгнато до нѣкъдѣ вързъ учителя, отправя движението му, — и която има четвъртий пѣръстъ свиенъ малцѣ на вѣтрѣ и положенъ върху малкий пѣръстъ, който служи за подпорка на цѣла рѣка. Най-послѣ дѣцата правѣтъ въ въздухътъ движения въ различни посоки подѣ тактъ при командата на учителя: напрѣдъ! назадъ! надѣсно! налѣво! съ цѣла рѣка! само съ пѣръстѣтъ! и прч.

2. Разлаганье на думитѣ въ слокове.

1. Упражнения въ говоренъето. И тука ще се взиматъ прѣдмети за разговоръ съ дѣцата отъ разглежданъето на картинитѣ въ букваря и ще се описватъ въ отдѣлни прѣдложения споредъ показаний горѣ начинъ. Цѣльта е, да се научѣтъ дѣцата да говорѣтъ правилно и да изговарѣтъ звуковетѣ чисто и ясно. Понеже материялътъ за разговоръ трѣбва да се избира така, щото при подирнитѣ упражнения въ четенъето да може онъ да се употрѣби добрѣ за оживляване на думитѣ; заради това въ тоя периодъ ще се запознаѣтъ дѣцата и съ съдържанието на пѣсната, която турихме въ основата на първоначалното четенье и пишенъе*)

2. Упражнения на ухото. Взиматъ се отдѣлни прѣдложения отъ прѣдходний разговоръ и се разлагатъ въ думи. Ще се изваждатъ отъ тия прѣдложения най-напрѣдъ едно-сложни думи, послѣ двое-сложни, тро-сложни и прч., и всѣкоя отдѣлно ще се разлага въ нейнитѣ слокове, съ пи-

*) Таа народна пѣсна лазаркитѣ пѣхътъ по насъ на малки дѣца. Она като че е парочно скроена за звучната метода; заради това я и употрѣбихме за цѣлта си, като направихме нѣкои малки поправки въ нея.

танье: колко пѣти си отвори устата, когато изговори тая дума? или колко слокове има тая дума? Заедно съ разлаганьето на думитѣ ще върви и сглобяваньето имъ. Подиръ значително улеснение на дѣцата въ тая работа, учителя ще имъ задава разложени думи, за да ги сложатъ они сами; още той може да кара дѣцата, да избиратъ сами думи най-напрѣдъ съ два, послѣ съ три до шесть слокове, споредъ означенитѣ нули на дѣската, и прѣдъ него да ги разлагатъ и слагатъ.

Въ правилното разлаганье на думитѣ въ слокове много ще помогне на дѣцата и обикновенното въ народѣтъ обръщанье на думитѣ, напр. Ра-чо (чо-ра), Пет-ко (ко-пет) и др. т. Заради това учителя трѣбва по нѣкога да кара дѣцата да обръщатъ и обрънати думи и необрънати.

Ето примѣрната форма на работеньето въ тоя периодъ:

У. Изговорете прѣдложението: Чувала майка сина и щерка! Колко думи има въ това прѣдложение! Д. петъ. У. Кажете ги едно по едно! Д. Чувала — майка — сина — и — щерка. У. коя е първата? третата и прч. Слушайте сега, какъ ще изговорѣхъ азъ третата дума! (Броейщемъ на прѣстѣтъ си, учителя изговаря тая дума разглобено така: си-на.) Изговорете я и вие всички по сѣщия начинъ! Де ти С. самичакъ! И ти Е. самичка! Колко пѣти си отворихте устата! Д. Два пѣти. У. Що изговорихте първий пѣтъ? Д. Си. У. А вторий пѣтъ? Д. на. У. Сега ви разглобихте думата „сина“ въ два сглоба. Оттука натамъ ние ще наричамъ сглобовете на всѣкоя дума „слокове“. И така, кои слокове изговорихте? Д. Си-на. У. Изговорете ги веднѣга! Д. Сина. У. Ето сега вие ги сглобихте пакъ. Гледайте у мене! Когато мръднѣхъ посочникътъ, вие ще изговорете първий слогъ; когато мръднѣхъ срѣдний прѣстъ, вие ще изговорете вторий слогъ; а когато мръднѣхъ и двата прѣста заедно, вие ще изговорете и двата слога веднѣга. (Учителя мърда прѣстѣтъ си, а дѣцата говорятъ дружно: си! на! на! на! си! си! си! си-на! и прч.) Де сега да видимъ, да ли ще погодете колко слокове има въ думата „чувала“ и прч.

3. Упражнения на окоето и рѣката. Споредъ дадения отъ учителя примѣръ на дѣската, дѣцата подъ тактъ пишѣтъ на плакитѣ си дирното въ постѣпененъ вървежъ: най-напрѣдъ прѣвъ цѣла плака черти отъ лѣво долѣ на

дѣсно горѣ, отъ дѣсно горѣ на лѣво долѣ, перпендикулярни (спуснати) на горѣ и на долѣ, и хоризонтални (лѣгнати); послѣ помежду двѣ спомагателни линии на плаката черти отъ долѣ на горѣ, отъ горѣ на долѣ, и свързване и на двата вида черти, внѣтрѣ и внѣ отъ линиитѣ (Вижедъ таб. I фигур. 1). При тия упражнения учителя на потрѣбното врѣме и мѣсто ще расправи на дѣцата, че съ лекичкото тѣглене на грифеля на горѣ се отбелѣжаватъ тѣнки черти а съ истѣжкото на долѣ — дебелѣ черти.

Забелѣжка. Тактътъ се състон въ дружното работене на дѣцата споредъ командата на учителя, като имъ е казано отнапрѣдъ, какво да правятъ они при слушането на извѣстни думи отъ страната на учителя; на пр. въ писанѣто при думата „пригответе се!“ дѣцата веднѣга турятъ плакитѣ си на писалището и взиматъ позата на писанѣто; при думата „почнете!“ они веднѣга взиматъ грифельтъ си отъ полчката на чинѣтъ и намѣстуватъ ржката си тамъ, отъ кждѣто трѣбва да се захване писанѣто; при темпо „едно!“ веднага тѣглатъ грифеля на горѣ; при темпо „двѣ!“ тѣглатъ грифеля надолѣ; при темпо „три!“ веднага се спиратъ.

3. Откриване на звуковетѣ.

1. **Упражнения въ говоренѣто.** И тука се правятъ сѣщитѣ разговори, които и въ първитѣ два периода.

2. **Упражнения на ухото.** Отдѣлни думи ще се разлагатъ въ слокове а слоковетѣ — въ звукове. За тая цѣль ще се избиратъ думи съ слокове най-напрѣдъ отъ два звука, послѣ отъ три и пр.; а ще се разлагатъ слокове най-напрѣдъ съ съгласенъ звукъ и гласенъ, и наопаки, послѣ съ съгласенъ, гласенъ и съгласенъ, най-послѣ всѣкакви. Всякой звукъ ще се уприличава отъ дѣцата на животински или другъ нѣкой гласъ или звукъ. Непосредственно подиръ разлаганѣто на звуковетѣ ще върви и слаганѣто имъ. Примѣрната форма на работенѣто е тая:

У. Изговорете думата „сина!“ разложете я въ слокове! повторете онъ еднѣжъ първий слогъ! Д. Си. У. сега слушайте какъ ще го изговори азъ! Държейщемъ посочникътъ си до устнитѣ при изговарянѣто на първий звукъ, а отдалечвайщемъ го отъ нѣжъ при изговарянѣто на вто-

рий, учителя протѣга слогътъ неотличено така: ссссиинии.) Протѣгнете го и вие така всички! Де ти Л. самичкѣ! И ти Р. самичка! Когато протѣгахте слогътъ, какво чухте овде (турайщемъ прѣстѣтъ до устнитѣ)? Д. сссс. У. А тамъ отдалечвайщемъ го отъ устнитѣ)? Д. иини. У. Слушайте какъ ще изговорѣя тоя слогъ обѣрнато! Учителя, безъ да употрѣбѣва посочникътъ си по горний начинъ, изговаря иинисссс, и накарва ученицитѣ да повтарѣтъ.) Какво чухте най-напрѣдъ? Д. иини. У. Кой казва така? Д. Който се чуди на нѣщо. У. Какво чухте най-послѣ? Д. сссс. У. Кой казва така? Д. гжската. У. какъ викате, когато се чудимъ? Д. иини. У. Веднѣга, безъ протѣгане! Д. и! У. Какъ вика гжската? Д. сссс. У. Веднѣга! Д. с. У. И така вие изговорихте: с! и! Това сж звукове. Кой бѣше първий звукъ? вторий? Гледайте сега у мене! Когато мрѣднѣх посочникътъ си, вие ще изговорете първий звукъ; когато мрѣднѣх срѣдний прѣстѣтъ, вие ще изговорите вторий звукъ; а когато мрѣднѣх и двата прѣста заедно, вие ще изговорите и двата звука веднѣга. (Учителя мрѣда прѣстѣтѣ си, а дѣцата говорѣтъ дружно: с! и! и! с! с! си! си! ис! ис! и прч).

Слогове съ съгласенъ звукъ, гласенъ и съгласенъ, напр. сол, ще се протѣга така: ссссоооолллл; съ два съгласни звука и единъ гласенъ напр. сла — така: ссссллллаааа. Тука при изговарянѣто на третий звукъ, прѣстѣтъ ще отива настрѣна. Подиръ двѣ-три упражнения употрѣблението на прѣстѣтъ ще стане излишно защото дѣцата ще почнатъ веднѣга да улучватъ звуковетѣ на даденитѣ слогове. Тога учителя може да задава на дѣцата голи звукове отъ едносложни думи, за да ги слагатъ направо и обѣрнато, на пр. сол (лос); фес (сеф); пес (сеп); мракъ (карм) и др. т. Онъ може още да означава на дѣската извѣстенъ брой нули и да кара дѣцата да изнамиратъ думи съ толко звукове и да ги слагатъ различно. Това много ще ги улесни въ прозиранѣто, така да се рѣче, на звуковетѣ, което е главното условие за писанѣ отъ умъ на всѣкоя дума.

3. Упражнения на окото и ржката. Тука дѣцата подъ тактъ пишѣтъ съставенитѣ дѣлове на буквитѣ, като имъ даватъ названия сами, на пр. кука, колаче и др. т. Ще се пишѣтъ най-напрѣдъ по-леснитѣ дѣлове, послѣ по-

мжчинитѣ; и най-напрѣдъ отдвоено, послѣ двоено. (Виждѣ табл. I. фиг. 2.)

Забѣлѣжка. Упражненията въ всѣкой периодъ ще вървятъ по същия редъ, който е прѣдставенъ тука и могатъ да се състоятъ отъ нѣколко лекции, отъ които всѣкой не бива да трае по-вече отъ 40 минути. Всѣкой периодъ ще трае толко, колкото е потребно да се улѣснятъ дѣцата въ работата му; но пакъ учителя трѣбва да поради, щото първитѣ два периода да се свършатъ за 2 недѣли, а послѣдний, който е най-важенъ, да не поиска по-вече врѣме отъ 2 недѣли. Съ една рѣчь, да се постъпва така, щото приготвянето къмъ четеньето и писаньето да се свърши за единъ мѣсець.

II. Четенье и писанье.

Първи отдѣлъ на Букваря.

Дѣцата вече могатъ да распознаватъ думитѣ рѣчи на всѣкое прѣдложение, да разлагатъ и слагатъ всѣкакви слогове и звукове, и да пишѣтъ до нѣкъдѣ добрѣ съставенитѣ дѣлове на буквитѣ. Врѣме е вече да имъ се покажѣтъ сега самитѣ букви, за да ги четѣтъ и пишѣтъ. Съ кои букви да се захване и по колко да се показватъ на единъ пѣтъ, прѣдставено е въ самия Букварь. Тука е потребно само, да се покаже методическия вървежъ на работата.

1. Прѣдъ всичко учителя ще скрои едно прѣдложение и ще го даде на ученицитѣ, за да го разложѣтъ въ думитѣ му. Въ това прѣдложение трѣбва да влѣзѣтъ всичкитѣ думи, които стоѣтъ срѣщу буквитѣ, що има да се открѣятъ. Нека рѣчемъ, че за си и на е това прѣдложение: Рачо купилъ на брата си нова книга.

Изговорете всички това прѣдложение: **Рачо купилъ на брата си нова книга!** Де ти А. самичкъ! И ти Б. самичкъ! колко думи има въ него? Изговорете думата. **си!** И думата **на!** запомнете ги сега добръ.

Подиръ това учителя ще даде на дѣцата първата дума, за да я разложѣтъ въ звуковетѣ ѝ споредъ извѣстний имъ начинъ.

2. Сега учителя, стоейщемъ до дѣската съ тебиширътъ въ рѣжа, казва: Гледайте тука! Азъ ще напишѣ сега на

дъската с (или и). Онъ пише буквата, пита, какъ я направилъ, и накарва ученицитъ да я копирайтъ на плакитъ си по дѣловетъ ѳ (разбира се, ако ги има.) Послѣ учителя покрива буквата; ученицитъ казватъ, каква черта се най-напрѣдъ прави, послѣ каква и най-послѣ, какъ се пише цѣла буква и на що приличе (Дѣцата могатъ да уприличатъ буквата е на пр. на половинъ геврече или колаче, или на друго нѣщо. Тукъ сж тѣ самостоятелни, както и по-напрѣдъ при уприличаванъето на звуковетъ) За да се съживятъ дѣцата трѣбва сега да отворѣйтъ букваритъ си и да найдътъ, колко пѣти се срѣща показаната буква въ всѣкой редъ на нейната страница. Сжщото може да стане и съ подвижнитъ рѣкописни букви, които учителя за тая цѣль нарежда на дъската.*)

3. Така ще се показватъ вситѣ букви. Отъ първомъ, веднѣга подиръ първата буква, трѣбва да се покаже и втората. И щомъ се запознайтъ дѣцата вече съ двѣ букви, учителя ще напише на дъската нѣколко комбинации отъ нихъ (само да не сж много) и ще накара дѣцата, да ги четѣтъ безъ да оставѣтъ мѣстата си. Ще се четѣтъ на дъската по-напрѣдъ по-леснитѣ комбинации, послѣ по-мѣжнитѣ, т. е. най-напрѣдъ слокове съ двѣ букви (съгласна и гласна; гласна и съгласна), послѣ съ три букви (съгласна, гласна и съгласна; двѣ съгласни и една гласна; една гласна и двѣ съгласни), послѣ думи отъ прѣкаранитѣ слокове съ сжщата постъпенность, и най-послѣ кѣсички прѣдложения, разбира се, гдѣ е възможно. Слоговетъ съ двѣ съгласни иѣма веднѣга да се прочитватъ, но една по една ще се придаватъ на гласната, както е показано въ Букваря. За съживяване на дѣцата, учителя задава имъ задачи, да му направѣтъ думи отъ написанитѣ или нареденитѣ слокове на дъската. Това се нарича игра на буквитѣ.

4. Отъ четенъето на дъската веднѣга се минува къмъ писанъето на плаката по прѣгледъ отъ дъската.

*) Подвижнитѣ букви не сж необходимото пѣщо въ показванъето на буквитѣ споредъ нашия начинъ: заради това тамъ, гдѣто не могатъ да се набавѣтъ може да се върши работата и безъ нихъ.

5. Откакъ се обработихтъ по тоя начинъ вситѣ букви на урокътъ една подиръ друга, дѣцата ще отворихтъ букваритѣ си и най-напрѣдъ ще четатъ, подиръ ще пишатъ по прѣгледъ и отъ умъ тамошнитѣ комбинации, вървейщемъ отъ по-лесното къмъ по-мѣхното.

6. Доглѣ не се утвърдихтъ вситѣ ученици въ показанитѣ букви, не бива да се показватъ нови. При четеньето и писанъето, учителя всѣкога ще пази на правилната нота на ученицитѣ и ще ги кара, да звукуватъ онова, което четатъ и пишатъ. Никога нѣма да забрави той, да прѣгледа писменната работа на всѣкой ученикъ и да показва на дъската правилността на погрѣшно написаната буква.

7. При показванъето на дж, ф, ъ, ъ, ъ, които трѣбува да вървяхтъ най-послѣ,^{*)} не е нужно да се крохатъ нарочни прѣдложения и да се изваждатъ отъ нихъ потрѣбнитѣ думи. Доста ще бѣде, ако учителя напише на дъската потрѣбните думи и, откакъ накара дѣцата да я прочетатъ покаже гласътъ на непознатата имъ буква. Да вземемъ за примѣръ думата „кафе“.

У. прочете това, което написахъ на дъската!
Д. ка. . . е. Незнаеме, Г-нъ учителю, що е това прѣдъ е. У. това е ффф. Изговорете го всячки! Де ти М. самичъкъ! И ти К. самичъкъ! Четете сега написаната дума! Д. кафе. У. Де ти Б В. и пр. Таа буква се пише така (учителя пише на дъската новата буква, пита за съставнитѣ ѝ дѣлове и накарва дѣцата, да я копиратъ, както е казано по-горѣ).

Колку до останалитѣ букви, припознаванъето имъ, учителя ще расправи на дѣцата: ъ, на края не се чете, а въ срѣдата има гласъ ж; ъ, умекчава прѣдходната буква; ъ се изговаря въ едни мѣста като е, а въ други като я.

8. Щомъ се прѣкара рѣкописното писмо, ще се мине къмъ печатното, което съдържа това сѣщото, което се е обработвало въ първото. Много скоро ще привикнатъ дѣцата да четатъ печатнитѣ букви, запознавайщемъ се съ нихъ съ помощъга на рѣкописанитѣ. Въ всѣкой лекция работата ще върви така: учителя ще напише на дъската изученитѣ букви най-напрѣдъ въ рѣкописаната имъ форма, послѣ подъ всѣ-

^{*)} Гдѣ именно, показано е въ Букваря.

кой буква ще напише и печатната ѝ форма (Виждѣ въ Букваря); и щомъ уловятъ дѣцата послѣдната, той веднѣга ще ги накара да четатъ по буквари. И тука нѣма да се бърза къмъ новото, докль не се утвърди старото. А да се утвърдятъ по-добрь въ печатното писмо, дѣцата ще прѣписватъ всѣкой урокъ съ ръкописни букви. При свършкътъ на тоя отдѣлъ они трѣбва да научатъ имената на буквитѣ спорѣдъ ланкастерската метода, на пр. а, бе, ве, ге и пр., и така да се приготвятъ вече къмъ сричанъето, съ което ще иматъ работа въ подирний отдѣлъ.

Втори отдѣлъ на Букваря.

Цѣльта на тоя отдѣлъ е, да се улеснятъ дѣцата въ по-тамошното четенѣе и писанѣе, и да се запознаятъ до нѣкъдѣ съ правописанието, както и въ славянското писмо. Постъпенний вървежъ е показанъ въ букваря, а начинътъ на работенъето е тоя:

1. Откакъ се покажатъ въ букваря изучаемитѣ главни букви въ ръкописната имъ и печатна форма, ще се четатъ думитѣ най-напрѣдъ съ слокове отъ двѣ букви, послѣ отъ три и прч.; отъ послѣднитѣ ще вървятъ напрѣдъ ония които се състожатъ отъ съгласна, гласна и съгласна. Думитѣ ще се четатъ по-напрѣдъ само затова, да се приготвятъ дѣцата чрезъ нихъ за подирний съставецъ (статия), отъ който сж вземени за тая цѣль.

2. Прѣдъ да се мине къмъ четенъето на прѣдложенията на всѣкой съставецъ, учителя оживлева съдържанието му на ученицитѣ чрѣзъ описанъето на касателната картина, което ще се състои отъ питання и отговори. Питанията ще се задаватъ така, щото по-вечето отговори на дѣцата да се срѣщатъ съ прѣдложенията на дадения съставецъ, който ще се чете малко по-послѣ. При всѣкое питанѣе учителя ще посочва на прѣдметътъ, който се описва, а отговоритѣ на дѣцата ще сж, както и въ други случаи, дружни и отдѣлни. На съкратени питання ще се отговаря съ съкратени прѣдложения, които веднѣга ще се свързватъ съ прѣходнитѣ. Гдѣ не могатъ да отговарятъ ученицитѣ, тамъ учителя ще от-

говори и ще ги накара да повтарят същото. При свършването на описаното един от учениците ще повтори всичко, а там, където онъ погрѣши, ще го поправи другъ ученикъ или самиятъ учителъ. Нека опишемъ за примѣръ картината при 5 урокъ.

У. Що виждате изобразено на тая картина!
 Д. Ние виждаме човѣкъ, дѣте и пр. У. какво прави човѣкътъ? Д. Човѣкътъ лови риба. У. Съ какво? Д. Съ мръжа. У. Свързете послѣдний отговоръ съ понапрѣшния! Д. Човѣкътъ лови риба съ мръжа. У. А дѣтето какво прави? Д. Дѣтето сѣди. У. Гдѣ? Д. На брѣгътъ. У. Какво прави още? Д. Държи вѣдица. У. Гдѣ? Д. Въ рѣката. У. Свързете сега въ едно всичко що казахте за дѣтето! Д. Дѣтето сѣди на брѣгътъ и държи вѣдица въ рѣката. (До тука отговоритѣ на дѣцата не се срѣщатъ съ прѣдложенията на съставецътъ). У. Гдѣ живѣятъ рибитѣ? Д. Рибитѣ живѣятъ въ водата. У. Що правятъ тѣ въ нея? Д. Тѣ весело пливатъ въ нея. У. Съ какво? Д. Съ крилцата си. У. Свързете сега това съ прѣдходния отговоръ! Д. Тѣ весело и пр. съ крилцата си. У. Съ какво сж покрити рибитѣ. Д. Рибитѣ сж покрити съ люспи. У. Какъ сж наредени люспитѣ? Д. Люспитѣ сж наредени едно възъ друго. У. Като какво? Д. Като керамиди на покривъ. У. Свързете двата послѣдни отговори! Д. Люспитѣ и прч. У. Рибитѣ иматъ ли гласъ? Д. Не знаемъ, Г-нъ учителю! У. Рибитѣ нѣматъ гласъ и все сж нѣми. Повторете това, което ви казахъ! Кой лови рибитѣ и съ какво? Д. Рибарътъ лови рибитѣ съ мръжа или сакъ. У. Още съ какво се лови риба? Д. Много риба се лови и съ вѣдица. У. Какъ е направена тя? Д. Тя е вързана за единъ прѣтъ съ конско влакно. У. Де сега ти Р. повтори всичко що се каза за рибитѣ!

3. Веднѣга подиръ описанието върви четенѣто на дадения съставецъ. Всѣкой ученикъ трѣбва да получи по едно прѣдложение. При свършването на съставецътъ, единъ или двама отъ учениците трѣбва на цѣло да го прочетатъ. Тога учителя ползува се отъ случая да съобщи на дѣцата полезни и достѣпни познания за прочетенитѣ прѣдмети, и ги кара да мислятъ самостоятелно за нихъ. Тука могатъ да му послужатъ за ръководство питанията, които сж прѣдставени съ курсивъ подъ всѣкой съставецъ.

4. Щомъ се свърши единъ урокъ*) ще се прави повторение на прѣкараното и послѣ ще се минува къмъ новъ урокъ. Но ако се урокътъ състои отъ нѣколко съставци, тога, при свършкътъ на всѣкой съставецъ, ще се даватъ по-трѣбнитѣ наставления, които да служатъ и за съединителна точка съ подирний съставецъ. Ето единъ примѣръ за 7-й урокъ!

У. (Подиръ съставецътъ: „Изворъ вода извираше“ и прч.) Ленко, можешъ ли да шиешъ като Славка, за която се прочете сега? Л. Не можъ, Г-нѣ учителю! У. Ахъ! трѣбва да се научишъ за напрѣдъ, и не само да шиешъ, но и да прѣдешъ, мѣ-сишъ и пр. Само тога ще бѣдешъ врѣдно момиче и прѣдъ всѣкого можешъ да кажешъ, както казва подирний съставецъ; прочети го! Л. (чете) „Врѣдно съмъ азъ момиче“ и прч. У. Но слушайте, дѣцата мои! Човѣкъ трѣбва не само да знае нѣкоя работа но и да я работи; защото, ако не работи, не бива да иде, казва Господъ. Петко, чети подирний съ-ставецъ! П. (чете) „Стани, щерко, фрѣкъ кѣделя“ и прч. У. Какво разбра отъ прочетеното? П. Нѣкоя си щерка, като нехтѣла да прѣде, лѣгала майка си, ужъ змия имало въ кѣделята и прч. У. Право ли е сега да иде она? Кажи ти Р! Р. Не е право. У. Защо? Р. Защото трѣбвало е тя по-напрѣдъ да работи, та послѣ да иде. У. Не бивали само да ядѣтъ людѣтъ и нищо да не работятъ? Кажи Е! Е. Не бива. У. Защо? Е. Защото тога нече да иматъ ни храна, ни облекло, нито нищо. У. Така е. Сега ще ве питамъ за друго: Какъ е прилично да яде човѣкъ? Д. Не знаемъ, Г-нѣ учителю! (Ако не знаатъ дѣцата, учителя трѣб-ва да имъ покаже, въ какво се състои прили-чието въ яденъето. Тога ще имъ спомне той и за лакомитѣ дѣца, които често се задавятъ отъ бързанье, и веднѣга ще накара нѣкое дѣ-те да прочете пословицата: „Кой се прѣ-варя“ и прч. Подиръ това учителя ще у-твърди на дѣцата даденитѣ наставления и съ това ще свърши повторението на цѣль урокъ.)

5. За да се избѣгне безмисленното четене на думи-тѣ, всѣкога въ прочитанъето учителя ще прави смисълътъ имъ живъ, като пита ученицитѣ, кои прѣдмети означаватъ

*) Уроцитѣ сж означени въ Букваря съ цифритѣ 1, 2, 3, и прч., и могатъ да се искаратъ най-малку въ 2 лекции — една за думитѣ, а друга за прѣдложенията.

тия думи и какви още други прѣдмети има отъ сѣщій родъ. Оживляванъето на съдържанието служи затова, да се удържи умътъ на дѣцата при прѣдметътъ и чрѣзъ дадената му храна да се разбуди отново внимателността имъ. Всѣкой звукъ, всѣкоя дума ще се говори съ строго ударение на гласътъ, така-щото да се усѣти въ това енергията на внимателността. Малкитѣ дѣца сѣ толко охотни и ревностни при работата, щото благонамѣренний и разуменъ учитель твърдѣ лесно сполучва, да ги доведе до гласовито, бавно и силно говорене. Машиналното четене безъ писане на съдържанието не трѣбва да се търпи; заради това при всѣкое прѣдложение, което се чете, да се глѣда на смисленното му произношение, да се издигва опрѣдѣленно тая дума, която има по-силенъ тонъ и, при питанъето на учителя, да се отдава наредъ съдържанието му; на пр.

У. Кой живѣе въ водата? Д. Рибитѣ живѣятъ въ водата. У. Гдѣ живѣятъ рибитѣ? Д. Въ водата и прч.

Когато чете единъ ученикъ, въ това врѣмя вситѣ други трѣбва да глѣдатъ въ книгитѣ си. За да се увѣри, дали пазятъ ученицитѣ на това, което се чете, учителя по нѣкога ще запитва тогава или оногава: гдѣ се чете? коя дума се изговори най-послѣ? Понеже здравата основа на правилно писане е правилното говорене, то безкрай е необходимо, при четенъето на по-мѣлнитѣ думи, да се пита, отъ какви букви се тѣ състоитѣ, сир. да се срѣчатъ; на пр. думата Златанъ се състои отъ: З, л, а, т, а, н, ъ.

6. Както чрѣзъ четенъето, сѣщо и чрѣзъ писанъето трѣбва да се напечати буквенната картина въ паметъта на дѣцата; заради това най-напрѣдъ думитѣ, послѣ прѣдложенията, веднѣга подиръ прочитанъето имъ, ще се прѣписватъ отъ Букваря. Тога писанъето на непознатитѣ букви ще се показва на дъската, а на неутвърденитѣ ще се посочва въ Букваря, гдѣто се тѣ намиратъ въ края на всѣкой урокъ. Обаче прѣписванъето трѣбва да служи само за приготвление къмъ писанъето отъ умъ или безъ прѣгледъ. По тая причина ще се пише отъ умъ всичко, що се е по-напрѣдъ прѣписвало. Но и при двата вида писане нѣма да се казва само: Напишете това и това! Това нѣщо би

довело ученицитѣ до безмисленность, што най-послѣ тѣ пакъ да не знахтъ, какъ се пише дадената дума. Трѣбва по-напрѣдъ да се пита: Какъ се пише тая дума? Сричай! Когато се пишхтъ отъ умъ тия думи, които се намиратъ въ букваря, трѣбва да се диктуватъ отъ самия учитель, или по-добрѣ, отъ нѣкой ученикъ, който е по-способенъ за тая работа и който работи заедно съ другитѣ едно и сѣщото; на пр.

Пишете: „Геро“! (Дѣцата пишхтъ). Сръчи тая дума, К! (К. срича, а другитѣ гледатъ въ плакитѣ си и поправхтъ погрѣшеното). Пишете: „Генчо“! и др. т.

По нѣкога учителя ще кара ученицитѣ да написватъ отъ умъ сами сроднитѣ имена на тия прѣдмѣти, които се намиратъ въ Букваря. Сѣщо тѣ ще пишхтъ отъ умъ отговоритѣ на курсовитѣ питання подъ всѣкой съставецъ, както и по-леснитѣ стихотворения, които за тая цѣль, а и за развиваието на паметта се научватъ наустъ. Прѣдъ да поправи учителя погрѣшкитѣ на ученицитѣ, они сами си ги поправатъ едни на други това разбужда у нихъ голѣмъ интересъ и надваряиье.

7. Споредъ мѣрата, какъ се расширява четението и писанието, върви напрѣдъ и правописанието. Именно съ упражненията въ прѣписванието и писанието отъ умъ свързватъ се правописни забелѣжки; тука се разбира това, да се пишхтъ съ главни букви собственитѣ имена и думитѣ подиръ всѣкоя точка и стихъ. При първата отъ тия думи учителя ще даде на дѣцата понятие за нихъ и послѣ ще имъ го припомнива при по-тамошнитѣ случаи. Още навсѣгдѣ ще пази той, да разпознаватъ дѣцата думитѣ и да ги пишхтъ раздвоено една отъ друга. Сѣщо строго ще пази още открай да се четхтъ и пишхтъ правилно тия думи, които се обикновенно изговарятъ неправилно; на пр. дѣждъ, Радка и др. т. тия всички думи сѣ напечатни въ Букваря съ отличенъ печатъ. При всѣкоя такава дума показва учителя правилното ѣ говорение и писание; на пр. дѣждъ се изговаря: дѣждъ а не дѣшъ, и слѣдов. се пише съ жд, а не съ ш; защото казваме: дѣждове а не дѣшове. Въ първата година дѣцата сѣ още слаби, та не ще мохтъ да разберхтъ

гдѣ се пише ѣ и ж, ѣ и е, ѣ и я; но затова могатъ много да се улеснятъ они, ако имъ дава учителя да прѣписватъ отъ дѣската паралелно подобрени думи съ тия букви, и да ги запитва при четеньето, какъ се пишеше тая дума. Когато ще стигнатъ ученицитѣ до 15 урокъ, учителя ще ги накарва да пишжтъ отъ умъ на дѣската прѣдложенията отъ тоя урокъ, и сами да поправжтъ погрѣшкитѣ си прѣдъ неговитѣ очи.

8. Въ правилното употрѣбление на прѣпинателнитѣ знакове много се улесняватъ ученицитѣ, а) когато ги учителя кара при четеньето да се спиратъ на тие знакове както трѣбва, именно на точката да спущатъ гласътъ и да си почиватъ, при въпросителната да употрѣбляватъ въпросителенъ тонъ, при запетаята да спржтъ малцѣ, безъ да спущатъ гласътъ си, при точка съ запетая да спущатъ гласътъ си, безъ да почиватъ, а при удивителната да употрѣбляватъ извикателенъ тонъ; б) когато ги той пита: що стои тука, какъ се нарича тоя знакъ? в) когато въ прѣписванъето обръща вниманието имъ на голѣмата правилностъ, а прѣдъ писанъето отъ умъ ги пита за всѣкой прѣпинателенъ знакъ, който ще се срѣщне.

9. Откакъ се научжтъ дѣцата да пишжтъ всѣкоя буква, прѣписванъето е вече домашна работа.

10. Въ 16 урокъ трѣбва да се утвърди на дѣцата редътъ на азбуката, който ще имъ потрѣба за по-последни цѣли. Но понеже тая работа е малко сухичка за дѣцата, заради това веднѣга, подиръ нея вървятъ приказки, които трѣбва отново да ги просвѣтжтъ. Съ тая цѣль вървжтъ приказки и подиръ думитѣ, на които ще се упражнява славянската азбука. Изобщо всѣкоя приказка най-напрѣдъ ще се раскаже отъ учителя, послѣ ще се повтори отъ дѣцата и най-послѣ ще се чете и пише отъ тѣхъ.

11. Само когато се доста улеснятъ въ гражданското писмо, ученицитѣ ще минжтъ къмъ изучаванъето и четеньето на славянското, слѣдъ въ последната четвъртъ на първата учебна година. Тука редътъ на изученитѣ букви стои въ зависимостъ отъ вървежжтъ на думитѣ, въ които се тѣ срѣщатъ и които послѣ ще се четжтъ въ свързани прѣдложения, както е показано въ Букваря. Понеже и ту-

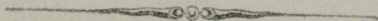

ка трѣбва да се върви отъ по-лесното къмъ по-мѣлното, заради това ученицитѣ най-напрѣдъ ще се въ приказкитѣ послѣ въ молитвитѣ и църковнитѣ пѣсни; заради това и отъ послѣднитѣ се избраха само тия, които всѣкой день се чуютъ въ училището, дома и въ църквата. При упражняването въ нихъ ще се запознажтъ дѣцата и съ ударенията и титлитѣ, които обаче трѣбва да се свършатъ само въ втората или третата година. Дѣцата могатъ да се утвърдятъ въ титлитѣ а) съ образецъ на дѣската, б) съ гледанье въ Букваря и в) съ пишенье отъ умъ на думитѣ, въ които се тѣ срѣщатъ.

Трети отдѣлъ на Букваря.

Въ края на първата година дѣцата трѣбва да захванатъ да пишжтъ вече и съ перо на хартия. Именно въ това врѣме, когато ще се четжтъ славянскитѣ състави, писаньето съ перо ще се упражнява на приготвенитѣ згова тетрадки, отъ които всѣкой трѣбва да носи отънѣ името на ученикътъ и датата на започеткътъ ѝ. Най-напрѣдъ ще се упражнява всѣкой буква отдѣлно и подъ тактъ (Виждѣ таб. II) и тога учителя пише прѣгледъ не на дѣската, а въ тетрадкитѣ на ученицитѣ. Самитѣ букви ще вървжтъ споредъ сродството на формитѣ имъ и леснотата на писаньето имъ, както е показано въ Букваря. Щомъ захванжтъ дѣцата да пишжтъ здраво и добрѣ, нѣкои отъ нихъ трѣбва да ги свързватъ и въ думи, които ще се изваждатъ отъ рж-куписнитѣ състави. За да не бѣджтъ уморителни за дѣцата, тия упражнения ще се размѣняватъ съ прѣписанье и писанье отъ ума на плаката. Откакъ се прѣкаратъ по тоя начинъ вситѣ букви, ще се мине къмъ съставцитѣ, по тога ще се пишжтъ по-напрѣдъ отдѣлни прѣдложения или стихове, послѣ цѣлъ съставецъ, и то споредъ прѣгледътъ въ Букваря и на дѣската.

Тоя курсъ, който сега се упражнява помежду двѣ спомагателни линии, ще се продължава и въ първата половина на втората учебна година, обаче на една спомагателна линия и безъ нея, така-щото да се приготвжтъ дѣцата за напрѣдъ да пишжтъ безъ всѣкакви линии и подкладки.

1879.

Бързотискна-Печатница на Іанко С. Ковачевъ

ВЪ

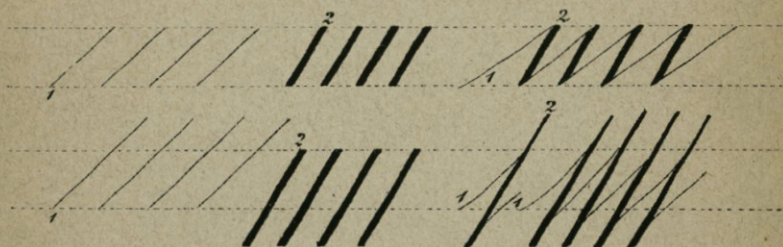
Пловдивъ и Софія.

ТАБЛИЦА I.

Съставнитѣ дѣлове на буквитѣ заедно съ темпата имъ.

ФИГУРА I.

ФИГУРА II.

